

יחידת זהירות בדרכים

1. השלימי: "בעוון שפיכות דמים _____ ושכינה _____."

תלמוד בבלי מסכת שבת:

אע"פ שיש עוונות חמורין משפיכות דמים אין בהן השחתת ישובו של עולם כשפיכות דמים. אפילו עבודה זרה, ואין צריך לומר עריות או חילול שבת, אינן כשפיכות דמים. שאלו העוונות הן מעבירות שבין אדם להקב"ה, אבל שפיכות דמים מעבירות שבינו לבין חברו. וכל מי שיש בידו עוון זה הרי הוא רשע גמור, ואין כל המצוות שעשה כל ימיו שקולין כנגד עוון זה ולא יצילו אותו מן הדין, שנאמר: "אדם עשוק בדם נפש, עד בור ינוס אל יתמכו בו" (משלי כח, יז).

2. א. מהן העבירות החומרות ביותר שהרמב"ם משווה לשפיכות דמים ?

_____ , _____ , _____

ב. הרמב"ם מחלק את העבריות לשתי קבוצות . צייני אותם :

* עבירות ש _____
 * עבירות ש _____

3. מדוע לפי הרמב"ם עוון שפיכות דמים הוא העוון החמור ביותר?

_____

צא ולמד מאחאב עובד עבודה זרה, שהרי נאמר בו: "רק לא היה כאחאב אֲשֶׁר הִתְמַכֵּר, לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה"... והרי הוא הרשע לא הרג בידו אלא סיבב, (כלומר גרם בעקיפין לכך שנבות ימות) קל וחומר להורג ביד.

4. א. עיינו בסיפור אחאב ונבות בספר מלכים. מה עשה אחאב שגרם לרצח נבות?

_____
 _____
 _____

ב. לפי סיפור נבות מה לומדים על חומרת רצח גם אם לא נעשה בצורה ישירה? נמקי.

_____
 _____
 _____

ג. באיזו מידה ממידות שהתורה נדרשת בהן לומד מכאן הרמב"ם הלכה? _____

רמב"ם הלכות רוצח:

שלשה הם ההורגים בלא כוונה:

1. יש הורג בשגגה והעלמה גמורה, וזהו שנאמר בו: "ואשר לא צדה וכו'" (שמות כא, יג), ודינו שיגלה לערי מקלט וינצל כמו שביארנו.
2. ויש הורג בשגגה ותהיה השגגה קרובה לאונס. והוא שיארע במיתת זה מאורע פלא שאינו מצוי ברוב מאורעות בני אדם, ודינו שהוא פטור מן הגלות, ואם הרגו גואל הדם - נהרג עליו.
3. ויש הורג בשגגה ותהיה השגגה קרובה לזדון, והוא שיהיה בדבר כמו פשיעה או שהיה לו להזהר ולא נזהר, ודינו שאינו גולה; מפני שעונו חמור אין גלות מכפרת לו, ואין ערי מקלט קולטות אותו, שאינן קולטות אלא המחוייב גלות בלבד. לפיכך אם מִצָּאוּ גואל הדם בכל מקום והרגו - פטור. ומה יעשה זה? ישב וישמור עצמו מגואל הדם.

5. הרמב"ם מבחין בין שלשה אנשים שהורגים בלא כוונה (בשוגג)

כתבי כל אחד מן הסוגים והסברי. מלאי את הטבלה.

הסבר	סוג

הרב עובדיה יוסף שו"ת יחוה דעת

שאלה: כהן שהיה נוהג במכונית, וגרם לתאונה קטלנית, האם רשאי לישא כפיו בברכת כהנים לברך את ישראל ?

...נוהג ברכב וגרם לאבדן נפש מישראל, מחמת שנהג במהירות מופרזת, או מפני שלא ציית לתמרוך, או שעבר עבירה אחרת על חוקי התנועה, הרי שגגתו עולה זדון... וכמו שכתב כיוצא שהרוכב על סוס אין לו רשות לרוץ במקום שיש בני אדם רוכבים או הולכים, שמא לא יוכל לעמוד כשירצה בכך, ואם רץ והזיק פושע הוא ומזיק בגופו הוא... וכל שכן בנוהג ברכב במהירות מופרזת שהסכנה הרבה יותר רצינית, שאין באפשרותו לעצור המכונית מיד כשירצה, אשר אם עבר ורמס וטרף ואין מציל, וכן כל כיוצא בזה.

וראה עוד בתשובת הרדב"ז... שההולך במרצה וכלי משחית בידו ופגע בחבירו בלי כוונה והרגו, הוי כשוגג הקרוב למזיד, שאין הגלות לערי מקלט מכפרת עליו כדין שאר מי שרצח נפש בשגגה, שהרי היה לו להיזהר מאוד ללכת בנחת, כיון שכלי משחית בידו ועלול לגרום להריגת אדם. והוא הדין לנידון דידן, שהרכב הוא כלי קטלני ביותר, ועלול מאוד לפגוע ולסכן חיי אדם.

ומי שלא נזהר לנהוג במתינות כראוי, נחשב הדבר לפשיעה, וקרוב למזיד הוא, וכהורג בידיים הוא, ואם הוא כהן נפסל לדוכן. כי הדבר ברור שאין לחלק בזה בין ההורג כמו ידיו...

אולם אם לא היתה כל רשלנות מצידו של הנהג, ונהג את המכונית בזהירות כראוי, אך באופן בלתי צפוי קפץ ילד לרחוב והתגלגל לרגלי המכונית ונדרס למוות, באופן שהדבר היה באונס גמור, הדבר שנוי במחלוקת האחרונים...

בסיכום: כהן שנהג במכונית, וגרם לתאונה קטלנית, אינו רשאי לישא כפיו, ואפילו אם עשה תשובה, הואיל ויצאה תקלה מתחת ידו באיבוד נפש מישראל. ואפילו אם יצא זכאי בדינו מבית המשפט מחוסר הוכחות, כל שיודע בעצמו שנהרג אדם מישראל על ידו אסור לו לישא כפיו ...

אולם אם היה אנוס לגמרי, כגון שנהג בזהירות, ובפתע פתאום קפץ אדם והתגלגל לרגלי המכונית ונדרס למוות, אז אם קיבל עליו תשובה כהוראת חכמי ישראל, רשאי לישא כפיו.

6. א. מהי השאלה, שנשאל הרב עובדיה לגבי כהן שהיה מעורב בתאונת דרכים קטלנית?

ב. פרטי מעט מהי מצוות נשיאת כפיים:

ג. בתשובת הרב עובדיה צוטטו הביטויים הבאים: "הוי שוגג הקרוב למזיד", "שוגג הקרוב לאונס".

הסברי כל ביטוי ולאחריו את המקרה שעבורו נאמר.

• "הוי שוגג הקרוב למזיד" -

• "שוגג הקרוב לאונס"-

ד. בתשובת הרב עובדיה ישנה הבחנה בסיבות, שגרמו לתאונה ועל פי הסיבות פוסק את דינו של הכהן בקיום מצוות נשיאת כפיים. הבחני בין הסיבות השונות, חזרי לטבלה שמילאת בשאלה הקודמת וכתבי מהם הדוגמאות שמביא הרב עובדיה לכל סוג ומהו דין הכהן.

דין הכהן	דוגמא	סוג

נהג עייף, שיכור או תחת השפעת סמים

רמב"ם הלכות חובל ומזיק: "אדם מועד לעולם, בין שוגג בין מזיד בין ער בין ישן בין שיכור"

1. א. מה כוונת המילים אדם מועד לעולם? _____
 ב. מדוע אדם שוגג, או ישן נחשב "מועד"? _____

הרב יואל סירקיס:
שאלה: ראובן שסעד במסיבת וסעודות חתן וכלה וזרק זכוכית אל הכותל כמנהג השותים במזרקי יין מתוך שמחה, וטוען שמעון שהזיקו בעינו שנשמית לגמרי .
תשובה: ...לגבי נזיקין אין ספק דחייב, דהוי ליה להיזהר מתחלה שלא ישתכר כלוט ולהזיק את הרבים . דמי אנסו להשתכר כל כך עד דלא ידע מה קעביד (=עד שלא ידע מה הוא עושה), וכיון דאונס דמחמתיה הוא, דאיהו הוא דגרים לנפשיה (=וכיון שהאונס בא בגללו, שהוא זה שגרם לעצמו) - חייב בנזיקין. ואפילו ישן, דאי אפשר בלא שינה, אפילו הכי (=אפילו כך) חייב בנזיקין, כל שכן בשיכור דהוה פושע גמור

2. א. פרשי את המילים:
 "נסמית" _____ . "דמי אנסו" _____ . "חייב בנזיקין" _____
 ב. מה נשאל הרב סירקין ומהי פסיקתו? _____

- ג. השלימי: אם אדם ישן חייב בנזק שעשה לחברו תוך כדי שינה, **קל וחומר** שאדם _____ חייב.
 ד. במה דומה התנהגותו של האדם המתואר בשאלה זו לאדם הנוהג כשהוא עייף? _____

הרב עובדיה יוסף, שו"ת יביע אומר:
 הוברר לנו שהנהג לא ישן ככל הצורך בלילה שלפני הנסיעה, ולכן נרדם על ההגה וגרם לתאונה... והואיל ולא ישן ככל הצורך קודם הנסיעה, מה שנרדם על ההגה הוא פשיעה, וחייב לשלם דמי ריפוי ושבת.
 ...וכשהרגיש בעצמו שהוא עייף היה לו להפסיק את נהיגתו במכונית, ולנוח איזה זמן, עד שיווכח בעצמו שהוא יכול כבר לנסוע מבלי חשש שתחטפנו שינה.
 והרי הנוסע עימו, אליו הוא נושא את נפשו, ואחריות הנהג גדולה בזה הרבה יותר משומר שכר, שהרי יכול היה הדבר להסתיים באסון ממש, וכשנרדם בשעת הנסיעה הוי כחובל בידיים.

3. **אדם נרדם בנסיעה ארוכה קרוב לסוף הנסיעה וגרם לתאונה.**
 א. מה הדין, אם הדבר קרה כתוצאה מחוסר שינה? _____
 ב. כיצד יש להגדירו על פי דברי הרב עובדיה יוסף? _____
 ג. כיצד יגדיר הרמב"ם אדם כזה? השתמשי בהגדרות של הרמב"ם להורגים בלא כוונה _____
 ד. מה משותף לנהג עייף / תחת השפעת סמים? האם הם נכנסים לקטגוריה של שיכור שהזכיר הרמב"ם? _____

הרב אביגדור נבנצל, שיחות לספר במדבר:

שני אנשים הורידו חביות זהות מראש אותו גג, ונקטו באותה רמת זהירות. חביתו של האחד נפלה והרגה מישהו, ואילו לשני "היה מזל" כמו שאומרים, והחבית לא נפלה. או נפלה, אבל שניה אחת אחרי שעברו במקום.

נמצא, שלמרות אי הזהירות השווה של שניהם, האחד יבלה שנים בגלות, והשני ישב בביתו ובכבודו הראשון. ... אבל מצד האמת השני צריך לחוש בדיוק כאותו הנמק בגלות, שהרי פשיעתם היתה שווה.

כמה פעמים סיכנו את עצמנו, או את אחרים בחוסר זהירות? אבל ברוך ה' לא - ...

מובן איפא שאין כל הגיון במשפט: "אתמול נהגתי מהר וכמעט התנגשתי קרה כלום". בעצם קרה דבר נורא! התרשלת בשמירת נפשות ודי בזה. השאר, התוצאות - הן כבר ענין אחר.

העבירה של חוסר הזהירות תלויה מעתה ועומדת עד שתכפר עליה. ...

הכבישים הם היום זירת אי הזהירות והרשלנות. איש אינו מתכוון להזיק, ובכל זאת מגיעים לבתי הקברות מדי שנה לא עלינו מאות מתעסקים בנהיגה וכאלה שנהרגו מפגיעתם הרעה. אדם מתרגל לחמוק מקיום חוקי המדינה, וחושב שגם חוקי התעבורה תלויים בהשקפתו על המדינה וחוקיה - וזוהי טעות מרה. גם מי שהשקפתו הדתית אינה מכירה במדינה חייב להקפיד על כל פרט של חוקי הנהיגה יותר מאשר סעיף בשולחן ערוך. שהרי חמירא סכנתא מאיסורא [חמורה סכנה מאיסור].

חובת הזהירות בדרכים תקפה עוד קודם שהוקמה 'הכנסת', משום שהתורה אוסרת לסכן חיי אדם מישראל, הן את אחרים והן את עצמו.

אדם הנוהג בחוסר זהירות, במהירות אסורה, מי שעוקף אחרים במקום שאסור בעקיפה עליו לדעת שבאותו רגע יש לו דין חמור שלך רודף, ולכאורה גם מי שאינו מסכן חי אחרים הרי הוא מסכן חיי עצמו, ויש לו דין רודף של עצמו.

4. א. בארי את המילים:

* דמי ריפוי ושבת _____

* חובל בידיים _____

* דין רודף _____

ב. כתבי בקצרה את סיפור החביות ואת המסקנה הנלמדת ממנו: _____

ג. האם יש הבדל בין אדם שלא נזהר ופגע בזולת לעומת אדם שלא נזהר ולא פגע בזולת? _____

ד. האם יש הבדל, לפי דברי הרב נבנצל, בין מי שנוהג במהירות מופרזת בכביש ראשי לבין מי שנוהג כך

בטרקטורן במדבר שומם? בארי את תשובתך. _____
